

AVFALLSPLAN 2023 – 2033

Från avfallshantering till resurshantering

Antagen av kommunfullmäktige 30 januari 2023, § 7

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Organisation.....	4
1.3 Samråd.....	4
<i>Avgränsningssamråd.....</i>	<i>4</i>
<i>Internt samråd inom koncernen.....</i>	<i>4</i>
<i>Externt samråd.....</i>	<i>5</i>
2. Målstruktur och övergripande mål	5
2.1 Övergripande mål.....	6
2.2 Struktur i avfallsplanen	6
3. Målområde - Minska avfallsmängderna.....	7
4. Målområde - Öka återvinningen	12
5. Målområde - Minska miljöpåverkan.....	17
6. Genomförande och uppföljning	21
3.1 Koncernintern arbetsgrupp.....	21
3.2 Verksamheternas ansvar	22
3.3 Aktualitetsprövning.....	22
3.4 Uppföljning	22
7. Styrmedel och strategier	23
7.1 Lokala renhållningsföreskrifter	23
7.2 Taxa	24
7.3 Tillsyn.....	24
7.4 Kommunikation	24
7.5 Fysisk planering	25
<i>Fysisk planering och behov av anläggningar.....</i>	<i>25</i>
<i>Fysisk planering som styrmedel.....</i>	<i>26</i>
7.6 Upphandling.....	27
8. Framtida insamlingssystem och anläggningar	29
8.1 Avfallsflöden i framtiden	29
8.2 Behov av nya eller förändrade insamlingssystem	29
8.3 Behov av nya eller förändring av anläggningar för att hantera avfall....	30
8.4 Behov av investeringar och andra ekonomiska resurser.....	30
9. Konsekvenser	31
9.1 Miljökonsekvenser.....	31
9.2 Konsekvenser för verksamheterna.....	32
10. Bilageförteckning.....	33

Avfall är inte något vi gör oss av med, avfall är en värdefull resurs vilket möjliggör ett hållbart kretslopp, en hållbar materialanvändning och en hållbar produktion och konsumtion.

1. Inledning

Avfall är en förlorad resurs som, om det inte tas om hand på rätt sätt, riskerar att skada människor och miljö. I takt med befolkningsökningen och samhällets utveckling ökar avfallsmängderna. Idag utnyttjas 60 procent av världens ekosystem på ett icke hållbart sätt och trycket på resurserna förväntas öka ytterligare genom att befolkningen och levnadsstandarden ökar. Möjligheten att nå globala hållbarhetsmål och flertalet av de svenska miljökvalitetsmålen samt generationsmålet påverkas negativt av den höga och växande konsumtionen av produkter och tjänster. Detta så länge konsumtionen innebär ökad förbrukning av naturresurser, avfallsproblem och omfattande klimat-, miljö-och hälsopåverkan både i och utanför Sverige.

Sveriges ekologiska fotavtryck, de resurser vår konsumtion och livsstil tar i anspråk både i Sverige och i andra länder, är cirka fyra gånger större än vad som anses vara långsiktigt hållbart. Utsläppen av växthusgaser från svensk konsumtion orsakas till två tredjedelar av hushållens konsumtion medan offentlig konsumtion och investeringar står för resterande tredjedel. Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp domineras av utsläpp från konsumtion av livsmedel, transporter och boende.

Parallellt med de senaste generationernas kraftigt ökande konsumtion har en medvetenhet om resurseffektivitet vuxit fram. Det har utvecklats en rad lösningar där restprodukter används som råvara för att tillverka nya produkter. Cirkulär ekonomi har lanserats som ett modernt koncept för en ekonomi där resurser återanvänds och återvinns, och därmed tär mindre på jordens resurser.

Resurseffektivitet kan förenklat uttryckas som ”att göra mer med mindre”. Den bästa resurseffektiviteten är att använda mindre naturresurser och i enlighet med avfallshierarkin först och främst förebygga att avfall uppstår.

En resurseffektivitet går också igen i behovet att frikoppla ekonomisk tillväxt och negativ miljöpåverkan till en mera hållbar konsumtion och produktion med en effektiv användning av naturresurser, hänsyn till ekosystemtjänster som är nödvändiga för försörjningen samt minskad påverkan från farliga kemikalier som riskerar att påverka såväl människa som ekosystem.

1.1 Syfte

Renhållningsordningen är kommunens styrdokument på avfallsområdet. Kommunen är skyldig att ha en aktuell renhållningsordning vilken ska ses över minst vart fjärde år och uppdateras vid behov.

Renhållningsordningen består av två delar:

- Avfallsplanen som är ett strategiskt dokument med mål och åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet.
- Lokala avfallsföreskrifter reglerar hur det kommunala avfallet ska omhändertas och hur det ska sorteras inför hämtning och omhändertagande. I föreskrifterna förtydligas även frågan om vilket ansvar fastighetsägaren har och vilket ansvar den kommunala renhållaren har.

Avfallsplanen ska redovisa uppgifter om det avfall som uppstår inom geografisk kommun och uppgifter om vilka åtgärder kommunen vidtar för att minska avfallets mängd och farlighet. I avfallsförordningen SFS 2020:614 regleras vad avfallsplanen ska omfatta. Det finns även föreskrifter från Naturvårdsverket (NFS 2020:6) att följa.

Styrande för innehållet i avfallsplanen, men även avfallshantering som process, är att en avfallsförebyggande inriktning ska prioriteras. Detta ligger också helt inom ramen för EU:s avfallshierarki, vilken utgår från den viktigaste prioriteringen som att förebygga avfall, dvs. att minska de mängder avfall som uppstår. Ett avfallsförebyggande arbete och därmed en resurseffektiv avfallshantering syftar till att prioritera aktiviteter i de övre stegen av hierarkin och därmed också få en rörelse uppåt. Med en rörelse uppåt i hierarkin förflyttas resursanvändningen från bortskaffning eller energiåtervinning till materialåtervinning och allra helst återanvändning.

Minskade avfallsmängder och därmed en ökad resurseffektivitet och hållbar förvaltning av naturresurser tillsammans med minskad miljöpåverkan och klimatpåverkan utgör även grundkonceptet i Agenda 2030s övergripande;

- Mål 12 om en Hållbar konsumtion och produktion
- Mål 11 och delmål 11.6 om att minska städernas negativa miljöpåverkan när det gäller luftkvalitet och hantering av avfall
- Mål 13 att bekämpa klimatförändringarna genom att minska vår klimatpåverkan.

Genom avfallsförebyggande åtgärder minskas mängden avfall men framför allt mängden naturresurser som går åt vid produktionen av nya produkter.

Möjligheten att förändra avfallsströmmarnas kvantitet och kvalitet är beroende av vilka produkter och ämnen som tillförs samhället. Därför behöver förändringar ske långt innan avfallet uppstår. Produkterna bör utformas så att de är hållbara, utan farliga kemikalier, reparerbara och möjliga att återanvända och slutligen materialåtervinnas. En hållbar konsumtion att konsumenten väljer att efterfråga och konsumera rätt typ av produkter, andra produkter som exempelvis delningstjänster, minskar matsvinn, ha en hållbar upphandling samt upprätthålla en miljövänlig hantering av det avfall som uppstår.

Syftet med avfallsplanen är att uppfylla gällande lagkrav men också att redovisa kommunens ställningstagande och bidrag till en mera hållbar resursanvändning i samhället och avfallets påverkan på och risker för hälsa, miljö och klimat.

Vision Örnsköldsvik

I Örnsköldsviks kommun bidrar vi till att bli mer resurseffektiva och ”att göra mer med mindre” genom att;

- Offentlig sektor, näringsliv och medborgare tillsammans verkar för en mer hållbar konsumtion och produktion.
- Vi tillsammans, verkar aktivt för att klättra i avfallstrappan och åstadkomma en mer cirkulär resurshantering där återbruk är det primära alternativet.
- I alla sammanhang och så långt det är möjligt minskar vi mängden avfall och säkerställer att det avfall som uppstår tas om hand på ett resurseffektivt sätt som möjligt.
- Såväl återbruk som en klimatsmart avfallshantering underlättas genom målgruppsinriktad information och smidiga, tydliga insamlingssystem. Det ska vara lätt att göra rätt.

1.2 Organisation

Kommunstyrelsen är den nämnd som ansvarar för avfallshantering i kommunen. Utförandet har överlåtits till det kommunala bolaget Miljö och Vatten i Örnsköldsvik AB, fortsättningsvis benämnt Miva.

Denna renhållningsordning har utarbetats genom två projektgrupper; geografisk kommun respektive koncerninternt avfallsarbete. Representanter inom båda projektgrupperna har funnits från Kommunledningsförvaltningen, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Konsult- och serviceförvaltningen, Bildningsförvaltningen, Vårdförvaltningen samt Miva. Utöver dessa funktioner har en lång rad andra berörda aktörer involverats parallellt i processen beroende på sakfrågan.

Ansvaret för revideringsarbetet har styrgruppen haft och den har utgjorts av förvaltnings-chefer för Samhällsbyggnadsförvaltning, Kommunledningsförvaltning, Konsult- och serviceförvaltning samt Miva. En förankring av arbetet har även skett via organisationens Planeringsgrupp (PLG) – ett politiskt forum för information av strategiska frågor med koppling till fysisk planering.

1.3 Samråd

Revideringen av renhållningsordningen har inkluderat ett antal olika samrådsprocesser.

Avgränsningssamråd

Enligt Miljöbalkens 6 kapitel ska en strategisk miljöbedömning utföras utifrån om en plan eller program som krävs i lag, genom genomförandet av planen, kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller inte. En koncernintern arbetsgrupp gjorde en strategisk miljöbedömning under hösten 2021. Utgångspunkten var om avfallsplanen anger förutsättningar för avfallsanläggningar genom det kommunala renhållningsansvaret. Slutsatsen var att avfallsplanen kan antas innebära betydande miljöpåverkan enligt 2 § miljöbedömnings-förordningen (SFS 2017:966) eftersom den anger förutsättningar för olika typer av befintliga avfallsanläggningar i kommunen, vilka kräver tillstånd enligt 29 kapitlet miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251).

Utifrån denna strategiska miljöbedömning genomfördes ett avgränsningssamråd med länsstyrelsen Västernorrland om miljöbedömningens avgränsning och därmed innehåll i kommande miljökonsekvensbeskrivning.

Internt samråd inom koncernen

Under utarbetandet av avfallsplanen har kommunikation kontinuerligt skett med aktörer inom koncernorganisationen som blir direkt berörda av föreslagna mål och åtgärder. Detta för att försäkra att aktiviteterna är förankrade och därmed genomförbara för organisationen. Utöver detta genomfördes ett koncerninternt samråd under hösten 2022.

Externt samråd

Det formella samrådsförfarandet av denna renhållningsordning har skett enligt krav i 15 kap Miljöbalken 42 §, med utställelse under hösten 2022 med information om samrådet på kommunens externa webb samt riktat utskick. Samtliga handlingar har också varit tillgängliga digitalt via kommunens webb samt fysiskt för läsning i Kronanhuset under öppettider.

Målen är gemensamma för Örnsköldsviks kommun och kommunkoncern – vi gör arbetet tillsammans.

2. Målstruktur och övergripande mål

För att nå visionen har utgångspunkten för denna avfallsplan varit att fortsätta ha en rörelse uppåt i avfallshierarkin men också att minska miljöpåverkan från avfallshantering. Ingående mål och åtgärder är främst fokuserade på avfallshierarkins översta tre steg.

Inom ramen för EU:s avfallshierarki är det mest resurseffektivt att förebygga att avfall uppstår. Att förebygga avfall kan också vara genom förberedelse för återanvändning, ex. genom att rengöra, reparera eller kontrollera funktionen hos produkten. Kan vi inte återanvända en produkt bör vi återvinna materialet som ingår i produkten så långt detta är möjligt, alternativt annan återvinning, ex. energiåtervinning. För det avfall som inte kan återföras till kretsloppet ska ett långsiktigt säkert omhändertagande vidtas genom ex. deponering.

2.1 Övergripande mål

Avfallsplanen vänder sig till alla aktörer i samhället. Dessa övergripande mål är satta utifrån ambitionen att vi tillsammans inom geografisk kommun ska verka för minskade avfallsmängder och en mera cirkulär resursanvändning och hantering. Mera specifika mål och åtgärder finns redovisade i under respektive övergripande målområde.

Övergripande mål för Örnsköldsviks kommun;

- Positionen i avfallstrappan ska öka från 42% år 2020 till 45% år 2025 och 50% till 2033
- Nöjt kundindex (NKI) för avfall och återvinning (Miva) ska vara minst 85%.

Övergripande mål för kommunkoncernen;

- Mängden mat- och restavfall från kommunala verksamheter och bolag ska minska med 25 % till år 2025 (jmf. 2015). Fortsatt nedåtgående trend till 2033.
- Kommunkoncernen utvecklar sin avfallsminimering genom ett aktivt återbruk.

2.2 Struktur i avfallsplanen

Mål och åtgärder är strukturerade enligt tre övergripande målområden med inledande bakgrundsbeskrivning och tillhörande strategiformulering. Dessa målområden är;

- Minska avfallsmängderna
- Öka återvinningen
- Minska miljöpåverkan

Mål och åtgärder presenteras i anslutning till det övergripande målområde som har den starkaste kopplingen. Åtgärderna ligger i direkt anslutning till det mål som de ska bidra till att uppnå men kan påverka även andra mål. Mål och åtgärder har grupperats utifrån om de gäller Örnsköldsviks geografiska kommun eller egen organisation. Vissa mål som koncernen ansvarar för verkar även för geografisk kommun.

Varor och tjänster påverkar vår miljö under hela livscykeln, vid tillverkning, användning, underhåll, återbruk, återvinning, avfallshantering och transporter i alla led. Pressen är stor på våra gemensamma resurser då världens befolkning och konsumtion ständigt ökar. Därför behöver vi bli bättre på att använda de resurser vi redan har

3. Målområde - Minska avfallsmängderna

Den behandlade mängden kommunalt avfall i Sverige uppgick år 2020 till 4 839 430 ton. Utslaget på hela befolkningen gav varje medborgare upphov till 466 kg kommunalt avfall år 2020. Till dessa siffror tillkommer verksamhetsavfall som inte är ett kommunalt avfall.

I Örnsköldsviks kommun samlades det år 2021 in 460 kg kommunalt avfall per person. Avfallet behandlades enligt nedan:

- Energiåtervinning: 272 kg (59%)
- Materialåtervinning: 134 kg (29%)
- Biologisk behandling: 47 kg (10%)
- Deponi: 7 kg (2%)

Att förebygga avfall innebär att skapa så lite avfall som möjligt genom att konsumera mindre men också genom att produkter återanvänds direkt, också kallat återbruk, eller efter förberedelse för återanvändning. Förberedelse för återanvändning kan vara att rengöra, reparera eller kontrollera funktionen hos produkten. De mest prioriterade inriktningarna i avfallsarbetet innebär att gynna förutsättningar för återbruk och en delningsekonomi.

Nationell avfallsplan visar att återanvändningen av hushållens avfall behöver öka, bland annat genom att det ska bli enklare för hushållen att lämna material och produkter till återanvändning eller till förberedelse för återanvändning. Cirka 60 % av landets återvinningscentraler har enklare mottagning av material för återanvändning, som exempelvis husgeråd och möbler, ofta i samarbete med hjälporganisationer som säljer eller skänker materialet vidare. I Örnsköldsviks kommun har fyra nya stationära återvinningscentraler (ÅVC:er) anlagts under föregående period och på samtliga fem är det möjligt att lämna möbler, fritidsutrustning, heminredning, husgeråd och cyklar till återanvändning. Örnsköldsviks kommuns Vårhjälpförvaltning har idag ett utvecklat samarbete med Miva genom att material vid ÅVC:erna som kan återbrukas omhändertas och införlivas i försäljningsbutiken på Sjögatan. Förvaltningen avser att fortsätta att utveckla återbruksverksamheten tillsammans med Miva.

Matavfall förekommer i alla led i livsmedelskedjan: i primärproduktionen, hos grossister, leverantörer, butiker, restauranger och storkök samt i hushållen. Matavfall inkluderar både oundvikligt matavfall, som till exempel skal, ben och kaffesump, och onödigt matavfall, som matrester och öppnade matförpackningar. Onödigt matavfall kallas ofta matsvinn. Livsmedelskonsumtion utgör också ungefär en fjärdedel av hushållens konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp. Minskat matsvinn samt förbättrad hantering av matavfall innebär både en ökad resurseffektivitet och en minskad miljöbelastning.

Strategi

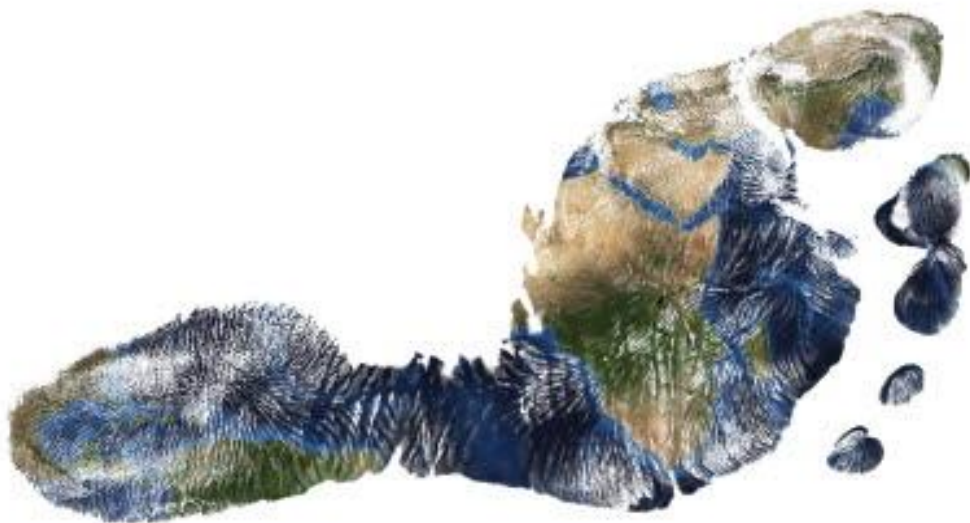
Underlätta ökat återbruk. Initiera samverkan med olika aktörer för hållbar konsumtion. Genom information och goda exempel stimulera till minskat matsvinn.

<i>Nr</i>	<i>Mål & åtgärd</i>	<i>Hur följa upp</i>	<i>Ansvar</i>
Örnsköldsviks kommun			
1	Andelen kommunmedborgare som uppger att de sannolikt kommer att köpa begagnade saker ska överstiga 70 % år 2024 (jmf med 60% år 2020). Fortsatt ökande trend till 2033.	Följs upp av Miva, kundenkät	Miva
2	Andelen kommunmedborgare som uppger att de sannolikt kommer att lämna saker till återanvändning ska överstiga 92 % år 2024 (jmf med 83 % år 2020).	Följs upp av Miva, kundenkät	Miva
3	Mängden insamlat material till återbruk på återvinningscentraler ska öka till 200 ton till år 2025 jfm med 74 ton år 2021. Fortsatt ökande trend till 2033.	Mängderna gäller insamling av produkter till återanvändning på kommunens bemannade återvinningscentraler.	Miva
3a	Utreda hur återbruk kan utvecklas på återvinningscentralerna		Miva
3b	Information till kunder		Miva
4	Mängden mat- och restavfall ska minska till max 122kg/person till år 2025. Fortsatt nedåtgående trend till 2033.	Genom uppföljning av statistik, mängd matavfall och brännbart restavfall per invånare, Nyckeltal Avfall Web	Miva
4a	Informationsinsatser, exempelvis Rätt Sort-kampanjen		Miva
5	Mängden matsvinn ska minska från ca 9% 2020 till max 5% 2033	Plockanalyser mat- och restavfall	Miva
5a	Information till kunder		Miva
6	Andelen slambrunnar som deltöms i kommunen ska ha ökat till 30 % år 2026 (jämfört med 5% 2021). Fortsatt ökad trend till 2033.	Andel deltömda fastigheter	Miva

<i>Nr</i>	<i>Mål & åtgärd</i>	<i>Hur följa upp</i>	<i>Ansvar</i>
Örnsköldsviks kommun			
6a	Införa deltömning i hela kommunen		Miva
6b	Förändra taxan så att deltömning av brunnar blir ekonomiskt fördelaktigt jämfört med heltömning.		Miva
Kommunkoncern			
7	Mängden mat- och restavfall från kommunala verksamheter och bolag ska minska med 25 % till år 2025 (jmf. 2015). Fortsatt nedåtgående trend till 2033.	Mängder via Miva för bolag och förvaltningsorganisation.	Samtliga förvaltningar och bolag
7a	Information till verksamheterna	Information om beslutade mål till FCG. Information till samtliga förvaltningar och bolag i samband med uppföljning av mål och åtgärder.	KLF
7b	Örnsköldsviks kommun fortsätter att aktivt arbeta för lågt matsvinn kopplat till offentliga måltider samt att det uppmätta resultatet ligger under det rikssnitt som rapporteras av livsmedelsverket inom respektive målgrupp.	Målgrupper; förskola, skola och välfärd. Årliga mätningar för respektive målgrupp. Rikssnitt; 57, 37 (43) gram per portion förskola/skola. Välfärd; 107 (77) gram per portion. Utfall för Övik 2021 inom parentes.	KSF
7b.1	Information till verksamheterna		KSF
7b.2	Försäljning av tillfälligt matöverskott		KSF
7b.3	Återtag av mat för servering en annan dag, andra chansen.		KSF
7b.4	Nyproduktion av måltider med omhändertagna råvaror.		KSF
8	Kommunkoncernen utvecklar sin avfallsminimering genom ett aktivt återbruk.	Vi mäter som tidigare med uppgifter från Startpunkten.	Samtliga förvaltningar och bolag
8a	Utreda hur återbruk av möbler mm inom kommunkoncernen kan utvecklas. I utredningen ingår att säkerställa att beslut tas i frågan om hur återbruket ska ske.	Utredningsprocess, utfall och beslut redovisas. Ev. åtgärder som uppstår kompletterar avfallsplanen och följs upp årligen efter beslut.	KLF

Visste du att:

- En laptop väger ungefär 3 kilo men genererar hela 1 200 kilo osynligt avfall när den produceras! Det är alltså inte alltid det som syns som väger tyngst. (Källa: Avfall Sverige 2022)
- Hushållen i Sverige genererade drygt 4,6 miljoner ton avfall 2020, varav knappt 440 000 ton var farligt avfall. Det motsvarar knappt 449 respektive 42 kilogram per person. (Källa: Naturvårdsverket 2022)
- I Sverige genererar hushållen cirka 61 kg livsmedelsavfall per person och år 2020. Cirka 28 procent av hushållens fasta matavfall uppskattas vara matsvinn. (Källa: Naturvårdsverket 2022).
- Det slängs runt 1 miljard fimpar på gator och torg i Sverige varje år (Källa: HSR 2022).
- Sverige rankas som nummer 14 av 28 länder i Europa i en undersökning av hur cirkulära våra ekonomier är, det vill säga hur väl vi återanvänder, återvinner och drar ner på avfallet. Vi i Sverige är bra på kommunal återvinning, men vi har en stor mängd avfall, och det drar ner oss i jämförelse med andra europeiska länder (Källa: POLITICO circular economy index 2022).
- Världen är 8,6 % cirkulär. Det betyder att 8,6 % av de råvaror så som mineraler, metaller och biomassa som används inom världsekonomin återvinns varje år (Källa: Circularity Gap Report 2021).

Med återvinning säkerställs ett cirkulärt materialflöde för avfall som inte kunnat förebyggas eller återbrukats, samtidigt som skadliga ämnen lyfts ur cirkeln.

4. Målområde - Öka återvinningen

För avfall som ändå uppstår så blir detta en förlorad resurs om det inte tas om hand på rätt sätt och återvinns samtidigt som det riskerar att skada människor och miljö. Materialåtervinning innebär att konsumenterna sorterar ut avfall som går att materialåtervinna och att producenterna ser sorterat material som en resurs som ersätter ny råvara vid tillverkning och återtillverkning. Materialåtervinning innebär att avfallsmaterial upparbetas till produkter, material eller ämnen, antingen för det ursprungliga ändamålet eller för andra ändamål. Nya råvaror och naturresurser behöver därmed inte användas i samma utsträckning. Biologisk behandling som rötning och kompostering räknas som materialåtervinning. Rötning innebär behandling av biologiskt nedbrytbart avfall för produktion av biogas och där rötresten kan användas som jordförbättringsmedel. Kompostering innebär en behandling av biologiskt nedbrytbart avfall där resultatet kan användas som jordförbättringsmedel. Energiåtervinning innebär att avfallet förbränns och energin tas tillvara för att producera el och värme.

39 % av hushållsavfallet i Örnsköldsvik återvanns under 2021 genom materialåtervinning och biologisk behandling. Till återvinning går förpackningar och tidningar, elektriskt och elektroniskt avfall, batterier, metallavfall, wellpapp och konstruktionsmaterial. Till biologisk återvinning går trädgårdsavfall till central kompostering, matavfall till central biologisk behandling samt hemkompostering.

Strategi

Genom insamlingssystem och information verka för att större andel avfall går till material-återvinning och biologisk behandling.

<i>Nr</i>	<i>Mål & åtgärd</i>	<i>Hur följa upp</i>	<i>Ansvar</i>
Örnsköldsviks kommun			
9	I samband med tillsyn på företag uppmärksamma sorteringsmöjligheter för avfall för återvinning och hantering av farligt avfall	Löpande i tillsynsplan	SBF
10	Andel av uppkommen matavfall som behandlas biologiskt genom rötning så att både växtnäring och energi tas tillvara ska vara minst 75 % år 2033.	Nyckeltal från Avfall web	Miva
10a	Information till kunderna		Miva
10b	Obligatorisk separat utsortering av matavfall		Miva
11	Mängden avfall till förbränning från kommunens idrotts- och friluftsområden, kulturmiljöer, naturreservat, badplatser och skärgård ska minska med 80 % till 2030.	Referensår är 2024 och minskningen mäts i antal kilo lämnat avfall för respektive område samt ett totalt mått för samtliga områden.	SBF
11a	Införskaffa flerfackskärl för möjlighet till sortering anpassade för respektive område och mängden besökare. Påbörjas 2025 och ska vara klart 2033.		SBF

<i>Nr</i>	<i>Mål & åtgärd</i>	<i>Hur följa upp</i>	<i>Ansvar</i>
Örnsköldsviks kommun			
12	Kommunen ska aktivt jobba för att minska nedskräpning och öka källsortering i offentlig miljö. Mängden avfall till förbränning inom den offentliga miljön som sköts av kommunen ska minska med 15 % & mängden källsorterat avfall ska öka med 20 % till 2026 (jmf. 2021). Fortsatta trender för förbränning och källsortering till 2033.	Referensår är 2021 och mängder för respektive kategori utgår från mängd lämnade fraktioner.	SBF
12a	Kartlägga ”hot spots”, dvs. platser med stort behov, och synkronisera kärl efter förändringar utifrån utvecklingsarbete av offentlig miljö.	Process och utfall kan beskrivas av ansvariga.	SBF
12b	Utveckla möjligheter till källsortering via fyrfackskärl på vissa offentliga platser.	Process och utfall kan beskrivas av ansvariga.	SBF
Kommunkoncern			
13	Senast år 2025 har Miva och bildningsförvaltningen ett etablerat samarbete för att stötta och stärka kunskapsförmedlingen utifrån avfallstrappan och vikten av att i större utsträckning återanvända och avfallsminimera. Fokus i samarbetet är mellanstadiet.	Process och utfall kan beskrivas av ansvariga.	Miva och BF
13a	Skapa ett gemensamt forum (Bildningsförvaltningen och Miva) för att ta fram och förankra en plan för arbetet.	Process och utfall kan beskrivas av ansvariga.	Miva och BF
13b	Genomföra planen.	Process och utfall kan beskrivas av ansvariga.	Miva och BF
14	Avfallshanteringens beaktas i alla skeden av samhällsplaneringsprocessen.	Process och utfall kan beskrivas av ansvariga.	KLF, SBF, Miva och KSF

<i>Nr</i>	<i>Mål & åtgärd</i>	<i>Hur följa upp</i>	<i>Ansvar</i>
Kommunkoncern			
14a	Säkerställa att kommunens renhållningsansvariga ¹ medverkar i plan- och/eller bygglovsprocesser och därmed bidrar till att goda förutsättningar för avfallshantering skapas vid ny- och ombyggnation inom geografisk kommun eller egen organisation.	Process och utfall kan beskrivas av ansvariga.	KLF, KSF, SBF och Miva
15	Avfallssortering för angivna fraktioner ² sker hos samtliga kommunens verksamheter senast år 2024.	Måluppföljning beskrivs årligen genom verksamheternas redovisning av arbetet med åtgärderna.	Samtliga förvaltningar och bolag
15a	Senast 2023 säkerställa tillgång till avfallssortering för angivna fraktioner hos kommunens verksamheter genom kartläggning och sätta in relevanta åtgärder inom respektive verksamhetslokal och utrymme för avfallssortering.	Redovisning av utfall av kartläggning inom förvaltningsorganisationen (KSF). Samtliga verksamheter behöver bidra i kartläggningen.	Samtliga förvaltningar och bolag.
15b	Senast 2024 finns verksamhetsspecifika rutiner/checklistor/för att öka återvinningen.	Avfallsgruppen samverkar för förvaltningsorganisationen.	Samtliga förvaltningar och bolag
15c	Senast 2024 finns information om korrekt avfallshantering på kommunens interna webb.	Bolagen har tillgång till intranätet.	KLF, i samverkan med KSF

¹ Kan vara kommunalt bolag för externt bygglov/detaljplan/ eller renhållningsansvarig verksamhet inom förvaltningsorganisationen (KSF)

² Restavfall, Matavfall, Plastförpackningar, Pappersförpackningar, Metallförpackningar, Färgade glasförpackningar, Ofärgade glasförpackningar, Returpapper/Tidningar, El avfall, Farligt avfall samt Textil.

<i>Nr</i>	<i>Mål & åtgärd</i>	<i>Hur följa upp</i>	<i>Ansvar</i>
Kommunkoncern			
15d	Vi talar samma avfallsspråk. Alla kommunala verksamheter använder 2025 det nationella avfallsskyltsymbolsystemet.	KSF för förvaltningsorganisationen.	Samtliga förvaltningar och bolag
16	Mängden verksamhetsavfall från kommunkoncernen som återvinns ska öka.	Redovisning av hur respektive aktör arbetar med målet.	Samtliga förvaltningar och bolag
16a	Miva följer aktivt utvecklingen gällande återvinning av fosfor ur reningsverksslam. Då lagstiftning med regelverk finns på plats tas beslut om framtida behandling av slammet.	En beskrivande uppföljning av åtgärden.	Miva

Avfall kräver inte bara resurser för produktion och omhändertagande. Avfallens innehåll har också påverkan på och risker för hälsa, miljö och klimat.

5. Målområde - Minska miljöpåverkan

För det avfall som inte kan återföras till kretsloppet ska ett långsiktigt säkert omhändertagande vidtas genom ex. deponering. Nya deponier lokaliseras där risken för människors hälsa och miljö minimeras. De äldre deponier som har avslutats enligt tidigare lägre krav för deponering eller innan krav på skyddsåtgärder fanns behöver identifieras och risk klassas då de kan utgöra risk för förorening av mark, grund- och ytvatten.

Farligt avfall innehåller ämnen som är skadliga för hälsan och miljön. Några av de egenskaper som utmärker farligt avfall kan vara giftigt, cancerframkallande, frätande, fosterskadande, smittförande eller brandfarligt. Därför är det viktigt att man sorterar och lämnar in sitt farliga avfall på rätt sätt. Om dessa farliga ämnen hamnar i naturen bryts de ner mycket långsamt eller inte alls och skadar djur, växtliv och människors hälsa.

DELMÅL 11-6**MINSKA STÄDERS
MILJÖPÅVERKAN**

På nationell nivå genomfördes en stor landsomfattande skräpmätning under 2020 i centralorterna i 75 av landets kommuner. Genom skattningar skalades resultatet upp för att spegla alla landets 290 kommuners centralorter. Utfallet av mätningen var att det slängdes cirka 35 miljoner skräpföremål på trottoarer, gågator, gång- och cykelvägar med en sammanlagd vikt på cirka 60 ton. Av de kategorier som ingick i undersökningen stod cigarettfimpar för 62 % av allt skräp, därefter portionssnus för 14 % och plast för cirka 10 %.

Nedskräpning sker på land och till havs, vilket är ett problem på flera olika sätt. Djur och människor riskerar att skadas av skräpet samtidigt som skräpiga miljöer upplevs som otrygga och oattraktiva och kan leda till ytterligare nedskräpning. Mycket av skräpet som finns i havet och är marint skräp kommer från landbaserade källor. Viktigt förebyggande arbete är därför effektiv landbaserad avfallshantering, strandstädning och utbildningsaktiviteter.

Genom behovet att omhänderta det avfall som uppstår genom insamling och omhändertagande uppstår behov av transporter. För att minska total klimatpåverkan från avfallshanteringen behöver transportbehovet i alla led minimeras samtidigt som de transporter som behöver utföras ska ske på det mest klimatvänliga sättet.

Strategi

Avfall som kan orsaka skada på hälsa och miljö sorteras ut och styrs till rätt slut-behandling. Risken att nedlagda deponier ska påverka människors hälsa och miljö minimeras. Nedskräpning och dumpning motverkas för att kommunen ska upplevas som attraktiv för boende, besökande och verksamma.

<i>Nr</i>	<i>Mål & åtgärd</i>	<i>Hur följa upp</i>	<i>Ansvar</i>
Örnsköldsviks kommun			
17	Alla nedlagda deponier (kommunala och privata) ska vara riskklassade enligt MIFO fas I senast 2029.	Miljö- och hälsoenheten (MoH) ansvarar för de privata deponierna. Mark- och exploateringsavdelningen (MEX) ansvarar för de kommunala deponierna.	SBF och KLF
18	Alla nedlagda deponier (kommunala och privata) i riskklass 1 och 2 ska 2032 vara undersökta genom miljötekniska undersökningar (motsvarande MIFO fas II).	MoH ansvarar för krav på utredningar avseende de privata deponierna utefter prioritering enligt MIFO fas I. MEX föreslår en prioriteringsordning avseende de kommunala deponierna till MoH, i egenskap av tillsynsmyndighet.	SBF och KLF
19	För alla nedlagda deponier (kommunala och privata) ska det 2032 finnas riskbedömningar samt bedömt åtgärdsbehov, utifrån MIFO fas II-utredningarna.	MoH ansvarar för krav avseende de privata deponierna. MEX ansvarar för att utföra åtgärder enligt prioriteringslistan för de kommunala deponierna enligt mål nr 2.	SBF och KLF
20	2030 finns en adekvat avfallshantering på fritidsbåtshamnar och gästhamnar.	Ta fram en samlad bild av status för åtgärderna nedan.	SBF

<i>Nr</i>	<i>Mål & åtgärd</i>	<i>Hur följa upp</i>	<i>Ansvar</i>
Örnsköldsviks kommun			
20a	Senast 2025 ska fritidsbåtshamnar och gästhamnar få information om behov och lagkrav på adekvat avfallshantering.	Löpande med information om hur arbetet går.	SBF (kultur- och fritidsavdelningen tar fram information som miljö- och hälsoenheten granskar)
20b	Senast år 2028 har tillsyn med fokus på avfallshantering på fritidsbåtshamnar och gästhamnar utförts.	Följs upp i miljö- och hälsoenhetens tillsynsplan.	SBF
21	Transporterna för den kommunala avfallshanteringen ska vara klimatneutral senast 2030 för att minska den negativa klimatpåverkan.	Insamling mat- och restavfall fr.o.m. 1 feb 2023. Ställa krav i kommande upphandlingar för insamling och transport till omhändertagande.	Miva
22	Mängden farligt avfall (kemiskt + el avfall) i restavfallet ska max vara = 0,01 kg/hushåll och vecka vid plockanalys.	Plockanalyser	Miva
22a	Information till kunder		Miva
22b	Fler insamlingsplatser för farligt avfall.		Miva
23	Verka för minskad nedskräpning i vår natur (exempelvis idrotts- och friluftsområden, badplatser/stränder, naturreservat, kulturmiljöer och skärgård).		SBF
23a	Under perioden 2023–2033 ska årliga skräp plockardagar genomföras tillsammans med olika föreningar, organisationer och skolor i kommunen. Skräpplockardagarna sker i samverkan med olika organisationer, exempelvis Håll Sverige Rent och Städa Sverige.	Redovisas som del i den årliga rapporteringen till Havs- och vattenmyndigheten.	SBF

<i>Nr</i>	<i>Mål & åtgärd</i>	<i>Hur följa upp</i>	<i>Ansvar</i>
Kommunkoncern			
24	Kommunikation kring behov av minskad nedskräpning, marint skräp och krav på mottagningsanordningar finns senast 2025 tillgängligt på kommunens externa webb.		KLF, i samverkan med SBF
25	Öka möjligheterna för att lämna latrin från fritidsbåtar.	2028 ska 50 % av naturhamnarna ha utrustats med latrintömningsanläggning och 100 % uppnås 2033.	SBF
25a	Under perioden 2024–2033 ska kommunen anlägga latrintömning i naturhamnarna.	Löpande med information om hur arbetet går.	SBF

För kommunala bolag och nämnder innebär en avfallsplan styrande mål och åtgärder som ska arbetas in i mål- och resursplaner samt verksamhetsplaner.

6. Genomförande och uppföljning

3.1 Koncernintern arbetsgrupp

Under föregående avfallsplan har en koncerngemensam arbetsgrupp skapats och den kallas Avfallsgruppen. Syftet var att skapa personliga kontaktytor inom organisationens verksamheter kring avfallsfrågor och därmed öka kompetens, stödet och underlätta informationsöverföring inom organisationen. Representanter för samtliga förvaltningar samt kommunalt renhållningsbolag ingår i gruppen. Avfallsgruppen har träffats 2 gånger per år för information och att stötta implementering av planen samt och processa eventuella frågor och synpunkter.

En utgångspunkt för denna avfallsplan är att avfallsgruppen kvarstår som forum till stöd för att kunskapen om verksamheternas avfall ska öka och avfallet ska minska. Inom koncernen finns även fortsättningsvis en avfallsgrupp som diskuterar aktuella frågor och behov för att på så sätt hitta gemensamma lösningar.

3.2 Verksamheternas ansvar

Implementering av avfallsplanen är alla verksamheters ansvar inom koncernen. Ett antal av de interna mål och åtgärder som är riktade till egen koncern innebär att alla verksamheter har samma ansvar för att en efterlevnad finns av tagna beslut och att därmed arbeta med de mål och åtgärder man är berörd utav.

Kommunens verksamheter bedriver verksamhet i en rad olika lokaler och det är de verksamheter som nyttjar lokalen som har ansvaret för de fraktioner som ska sorteras ut. Ansvaret för möbler hör till den förvaltning som bedriver verksamhet i lokalen och därmed har ansvaret för att behövlig infrastruktur finns på plats. För de verksamheter som är lokaliserade i förhyrda lokaler kan det i enstaka fall finnas begränsningar men ansvaret för och därmed behovet av infrastruktur för avfallssortering ska synliggöras från verksamheterna.

Information om ansvar att sortera avfall och hur avfallet ska sorteras utgår från ansvaret för insamling av kommunalt avfall och riktas till bland annat hushåll. Det är den som genererar avfallet som också ansvarar för att sortera avfallet rätt för vidare hantering.

I de situationer där kommunal verksamhet bedrivs genom vård i enskildas hem, där den enskilda bestämmer och har ansvar, avgränsas ansvaret för avfallshantering från kommunalt verksamhetsansvar.

3.3 Aktualitetsprövning

Enligt avfallsförordningen ska en avfallsplan aktualitets prövas minst vart fjärde år och uppdateras vid behov. Renhållningsordning 2023 - 2033 kommer därför att utvärderas och aktualitets prövas under perioden, senast 2027, men har fått en längre potentiell period fram till 2033. En fördjupad uppföljning sker vid planperiodens slut inför revidering senast 2032.

3.4 Uppföljning

För att nå målen i denna avfallsplan krävs att åtgärder vidtas av kommunala nämnder och bolag, privata aktörer samt av medborgare i kommunen. För kommunala bolag och nämnder innebär en avfallsplan styrande mål och åtgärder som ska arbetas in i mål- och resursplaner samt verksamhetsplaner. Utförda åtgärder som syftar till att nå målen ska därmed följas upp i ordinarie verksamhetsuppföljning.

Kommunledningsförvaltningen ansvarar för samordning och uppföljning av avfallsplanen. Berörda nämnder och bolag ska årligen senast den 30 april redovisa statistikunderlag samt vidtagna åtgärder i avfallsplan till kommunledningsförvaltningen. Redovisningen av mål och åtgärdsarbetet kommer att ske genom Stratsys för att effektivisera uppföljning och

verksamhetsplanering. Vidtagna åtgärder och resultat som uppnåtts sammanställs av kommunledningsförvaltningen och redovisas årligen i juni till kommunstyrelsen.

De övergripande målen och de prioriterade strategierna för respektive styrmedel följs upp övergripande vartannat år i samband med den årliga uppföljningen.

Samverkan är en av grundpelarna för att nå målen i avfallsplanen. Alla aktörer behöver tillsammans arbeta för att åstadkomma målsättningarna.

7. Styrmedel och strategier

Under utarbetandet av avfallsplanen har prioriterade styrmedel identifierats som viktiga för att nå uppsatta mål i avfallsplanen.

7.1 Lokala renhållningsföreskrifter

Tillsammans med denna avfallsplan utgör de lokala avfallsföreskrifterna kommunens renhållningsordning som är ett styrdokument för kommunens långsiktiga arbete med att minska avfallens mängd och farlighet. De lokala avfallsföreskrifterna är kommunens komplement till den nationella lagstiftningen. Det är ett juridiskt dokument som ger kommunen möjlighet att genom avgifter styra hanteringen av kommunalt avfall i en för kommunen önskad riktning, exempelvis ökad sortering genom tillämpande av viktbaserad taxa. De lokala avfallsföreskrifterna ger också kommunen en rättslig grund för beslut i det dagliga arbetet och vid tvister. Här kan exempelvis fastighetsinnehavare och verksamhetsutövare se vilka skyldigheter och vilket ansvar som vilar på vilken aktör.

De lokala avfallsföreskrifterna reglerar hur avfall under kommunalt ansvar, tidigare kallat hushållsavfall, ska omhändertas och hur det ska sorteras inför hämtning och omhändertagande. Det finns även krav på framkomlighet till hämtställen, information om hur riskavfall ska förpackas och hur avfall ska sorteras och lämnas för bästa möjliga resurshushållning. Kommunen är enligt miljöbalken ansvarig för insamling, transport och omhändertagande av det avfall som uppstår i kommunen och som faller under kommunens ansvar. På vilket sätt kommunen uppfyller sitt ansvar och hur avfallet ska överlämnas till kommunen framgår av de lokala avfallsföreskrifterna.

Föreskrifterna är därför grundläggande för att majoriteten av avfallsplanens mål som rör avfall under kommunalt ansvar – mål 4, 5, 6, 7, 10, och 22 - ska kunna uppfyllas.

7.2 Taxa

Den kommunala avfallstaxan är baserad på självkostnadsprincipen, likställighetsprincipen och rätten till miljöstyrning (Kommunallagen och Miljöbalken). I lagstiftningen anges vilka typer av tjänster och verksamheter som får finansieras via avfallstaxan.

För att stimulera till minskad miljöbelastning från avfallshanteringen och en ökad återvinning av avfall har kommunerna enligt Miljöbalken rätt att differentiera avfallstaxan.

Örnsköldsviks kommun har sedan 2010 haft en viktbaserad taxa för att stimulera kunderna till att minska mängden mat- och restavfall. Utsorteringen av matavfall är frivillig, och för att stimulera kunderna till att välja att sortera ut matavfallet separat är viktavgiften lägre än för de som inte sorterar ut matavfallet.

Enligt det förslag som presenterats kommer förpackningar att hämtas fastighetsnära i framtiden. Det innebär sannolikt att insamlingssystemet och taxan kommer att förändras för att få en effektiv insamling av de fraktioner som ska samlas in fastighetsnära.

7.3 Tillsyn

Samhällsbyggnadsnämnden utövar miljötillsyn över en rad bland annat tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter samt hanterar anmälnings- och dispensärenden från till exempel kommuninvånare. I de flesta fall utgör avfall en värdefull resurs men beroende på avfallets egenskaper samt hanteringssätt kan avfallet vara farligt eller på annat sätt medföra olägenheter för människors hälsa och miljön.

Tillsyn enligt miljöbalken är ett av kommunens styrmedel för att påverka hur företag och andra verksamheter hanterar avfall och därmed också hur de bidrar till avfallsplanens måluppfyllelse om att även fortsättningsvis ha en rörelse uppför avfallshierarkin. En tillsynsmyndighets arbete innebär också att informera verksamhetsutövare om gällande lagstiftning.

Mål nummer 20 riktar sig över bland annat avfallshantering vid fritidsbåtshamnar och gästhamnar och syftar till att säkerställa en tillgänglig avfallsinfrastruktur och förbättrad avfallshantering. Mål nummer 9 är ett exempel för att genom tillsyn informera om och prioritera återvinning och en korrekt hantering av farligt avfall. Målen 17, 18 och 19 utgår från syftet att minska riskerna med tidigare avfallshantering genom tillsynsmyndighetens tillsyn och granskning av kommunens och externa aktörers arbete med nedlagda deponier.

7.4 Kommunikation

Information och kommunikation är viktigt i arbetet med att nå en bättre avfallshantering. Kommunen har också ett lagstadgat ansvar för information om både sådant avfall som omfattas av kommunalt renhållningsansvar och producentansvar för förpackningar och returpapper.

Exempel på befintliga kommunikationskanaler:

- Information via Mivas hemsida
- Miljöalmanackan
- Kommunikation i möten med kunder exempelvis på återvinningscentralerna.

Med koppling till avfallsplanens 25 mål finns 8 åtgärder i form av olika typer av informationsinsatser. Informations- och kommunikationsarbete är centralt för att kunna nå målen i avfallsplanen och det kommer att krävas beteendeförändringar hos både individer och verksamheter i kommunen. Informationen och kommunikationen som styrmedel behöver vara målgruppsanpassad och långsiktig för att ge resultat. Målgrupper kan vara invånare, verksamhetsutövare, kommunanställda eller besökare.

Över lag bedömer kommunen att behovet av information och kommunikation består av tre olika områden;

- information och kommunikation med koppling till ansvaret för avfall under kommunalt ansvar. Detta utförs av Miva idag.
- koncernintern kommunikation angående hur intern avfallshantering ska gå till samt vilka beslut som är tagna.
- information och kommunikation riktat till externa aktörer som medborgare, besökare och verksamheter mm angående nedskräpning i offentliga miljöer, fritidsområden, mål viktiga för besöksnäringen, behov och krav på mottagningsanordningar i fritidsbåtshamnar samt behov av återbruk.

Ansvaret för informationsåtgärderna skiljer beroende på vad som ska kommuniceras och kan ligga på olika delar inom förvaltningsorganisationen eller kommunalt renhållningsbolag. En samverkan inom koncernen är en naturlig utgångspunkt i arbetet.

För att säkerställa övriga områden i behov av kommunikation har ett mål och en åtgärd formulerats i avfallsplanen. Mål 24 handlar om att kommunicera på extern webb kring nedskräpning i olika miljöer samt krav på mottagningsanordning för fritidsbåtshamnar. Åtgärd 15 c handlar om att kommunicera internt om beslut tagna samt stöd för korrekt avfallshantering.

7.5 Fysisk planering

Detta avsnitt redovisar inledningsvis hur behovet av platser för anläggningar för att hantera avfall

har tillgodosetts i kommunens översiktsplan och kommunens övriga arbete med fysisk planering under aktuell period. Därefter redovisas hur kommunen bedömer att fysisk planering och samhällsbyggnadsprocessen som styrmedel behöver utvecklas – då även bygglov och övrig prövning behöver ingå i processen.

Fysisk planering och behov av anläggningar

Kommunens befintliga översiktsplan beskriver övergripande behovet av en avfalls-hantering men saknar en tydlig styrning för att planera för en kombination av avfallsförebyggande

åtgärder och avfallshantering i den fysiska planerings- och prövningsprocessen. Kommunens största avfallsanläggning, Må återvinningscentral har och har haft under många år ett centralt läge inom centralorten och kommer att kvarstå som nav i fortsatt avfallshantering.

Under senare år har mindre stationära återvinningscentraler, med möjlighet att lämna till återbruk, iordningställt och tagits i bruk inom serviceorterna Bjästa, Bredbyn, Husum och Björna. Lokaliseringar för dessa ÅVC:er har tillgodosetts utanför aktuell översiktsplan. Utveckling av återvinningsstationer med god tillgänglighet har skett genom samverkan med producentansvarig branschorganisation. Denna samverkan har tydliggjort behovet av att tidigt integrera en effektiv och tillgänglig avfallshantering i den fysiska planeringsprocessen.

Idag förs dialog i viss utsträckning mellan kommunens ansvariga för detaljplaner och bygglov. Behovet av anläggningar för att hantera avfall behandlas inte alltid i detaljplaneskedet men blir i stället aktuell i bygglovsskedet. Vid flerbostadshus byggs ex. ofta komplementbyggnader för avfallshantering och då uppstår behoven i det skedet. Avfallshantering är ett allmänt intresse och avsteg från äldre detaljplaner har förekommit för behov av behållare under mark. Remisser kring detaljplaner och bygglov går idag till ansvarig för kommunalt renhållningsansvar för att tydliggöra behoven kring avfallshantering.

Fysisk planering som styrmedel

I byggande av det hållbara samhället där resursförbrukningen har minskats är avfallshandlingen en del av den grundläggande infrastrukturen. Det är därför viktigt att planera för både avfallsförebyggande åtgärder och avfallshandlingen i den fysiska planeringsprocessen. Utgångspunkten bör vara att produkter kan återbrukas och delas i närmiljön och att avfall ska kunna samlas in och transporteras bort på ett effektivt sätt. Detta ger ett behov av att avsätta mark och lokaler för avfall, återvinning och återbruk. Tillgänglighet och närhet till sorteringssystem är en viktig faktor för en god sortering.

Transportbehov bestäms i hög grad av avståndet mellan bostäder, arbetsplatser, handel och infrastrukturen för avfallshantering. En bristfällig planerad infrastruktur gör att miljövinster, från till exempel återvinning, kan ätas upp av långa transporter. Fysisk planering är därför ett viktigt styrmedel för att nå avfallsplanens mål om att förebygga avfall men också en ökad källsortering och återvinning genom att säkerställa att det finns ytor och utrymmen för insamling, transport och behandling av det avfall som uppstår hos hushåll och verksamheter.

Resursförbrukningen inom den geografiska kommunen påverkas i grunden också av vilket serviceutbud det finns. Därför är det viktigt att samhällsplanering och näringslivsutveckling går hand i hand så att företag med cirkulära affärsmodeller kan etablera sig i kommunen.

Samarbetet med de verksamhetsansvariga för översiktsplan, detaljplaner och bygglov behöver fortsätta utvecklas för att säkerställa att i ett tidigt skede kunna planera för ett effektivt omhändertagande av avfall i nya fastigheter och stadsdelar. Likaså finns det behov av fortsatt intern dialog vid eventuellt oväntade marknadsstyrda behov samt mer långsiktiga och strategiska behov kring avfallshantering och översiktlig planering.

I den fysiska planeringen tas avfallshantering med i de detaljplaner där det behövs, till exempel i planer för ny bebyggelse och verksamhetsområden. Det är viktigt att representanter med avfallskompetens följer projekten under hela planeringsprocessen och att bygglov granskas utifrån ett avfallsperspektiv. Den interna organisationsprocessen är viktig för att få ett effektivt arbete där även avfallshantering kommer med i tidigt skede. Därför ska befintliga forum (ex. DP-rådet) nyttjas för detta. Mål och åtgärder för den fysiska planeringen hanteras i mål 14 och åtgärd 14a.

7.6 Upphandling

Örnsköldsviks kommunkoncern upphandlar varje år varor och tjänster för cirka en miljard kronor.

Upphandling kan användas för att bland annat förebygga uppkomsten av avfall och minska avfallets farlighet. Ett avfallsförebyggande perspektiv vid inköp och upphandling handlar bland annat om att ställa rätt frågor tidigt i planerings- och inköpsprocessen; Behövs inköpet och vilket behov ska inköpet tillgodose. Behovet – går det att tillgodose inom organisationen, via begagnat på marknaden, går det att låna eller hyra? I möjligaste mån bör man ta hänsyn till en produkts hela livscykel vid upphandling (inklusive eventuella förpackningar). Hur långtgående dessa krav ska/kan ställas beror på flera faktorer såsom ekonomi, marknadens mognad, volym, typ av produkt, eventuella målkonflikter osv. Arbetsätt behöver säkerställa att förfrågningsunderlag och avtal strävar mot cirkulär ekonomi.

Förutom kravställning handlar det också om rutiner inför upphandling och inköp, det vill säga behovskontroll och lagerkontroll, att välja rätt produkt, minska mängden förpackningar, optimera inköpet och att även minska andelen förpackningar av fossil plast. Att arbeta med

förändrade rutiner för upphandling och inköp är en förutsättning för att flera av målen i avfallsplanen ska uppnås.

Några formulerade mål och åtgärder gällande krav vid upphandling av varor och tjänster för kommunens verksamheter har inte inkluderats i denna avfallsplan. Trots det kräver målarbetet för mål 8, om ett ökat återbruk inom kommunkoncernen att ett förändrat konsumtionsbeteende behöver främjas och implementeras. Produkter, ex. möbler behöver upphandlas utifrån krav på lång livslängd och möjlighet till reparation/rekonditionering eller kan vi köpa tjänster eller hyra i stället för att köpa produkter.

Även mål 7 - om att mängden rest- och matavfall ska minska och åtgärden 7 b – om minskade mängder matsvinn kräver förändrade konsumtionsmönster – att vi köper produkter av rätt typ, ex. sådana som går att använda många gånger i stället för vissa engångsprodukter, rätt förpackningar, rätt storlekar mm.

Mål 21 - om att minska klimatpåverkan genom avfallshanteringens transporter utgår ifrån den avfallshantering som kommunal renhållningsansvarig står för men även koncernens avfallshantering av fraktioner som inte går under kommunalt ansvar behöver ha samma krav via upphandling. Detta har inte tydliggjorts i denna avfallsplan genom specifika mål utan kommer att belysas av koncernens klimatarbete. I klimatarbetet ingår att synliggöra konsumtionens klimatavtryck och det mest effektiva sättet att verka för minskade avfallsmängder och minskat klimatavtryck är minskad och förändrad konsumtion.

Genom att arbeta strategiskt med inköp och upphandling kan kommunen använda sina resurser mer effektivt och öka möjligheten att nå uppsatta mål i avfallsplanen. Arbetet behöver omfatta hela inköpsprocessen från behovsanalys till uppföljning och förvaltning av avtal och sträcker sig därmed genom hela organisationen. För att kunna ställa verkningfulla krav och att följa upp dessa finns det behov av att utveckla såväl kompetens som nya metoder och processer, ett arbete som kommunens upphandlingsansvariga behöver synliggöra inom organisationen.

Örnsköldsvik växer och utgår från vision och mål om 5000 nya invånare, 2000 nya arbetstillfällen och många besökare.

8. Framtida insamlingssystem och anläggningar

Örnsköldsviks kommun arbetar aktivt med att kommunens befolkning ska växa över tid. Kommunkoncernens vision säger att *"2030 är Örnsköldsvik ett kreativt nav med stark utveckling där initiativ och idéer tas till vara. En plats för 65 000 nyfikna med framtidstro."*

Detta innebär att kommunen i nästa översiktsplan tar höjd för en utveckling där vi är 5 000 nya invånare, kan erbjuda 2000 nya arbetstillfällen och välkomna betydligt fler besökare.

8.1 Avfallsflöden i framtiden

Den totala mängden kommunalt avfall (mat- och restavfall, grovt avfall, förpackningar och returpapper samt farligt avfall) som samlats in och behandlats har varit ganska konstant sedan 2015. Andelen utsorterat matavfall har ökat och mängden restavfall har minskat, och den totala mängden mat- och restavfall har minskat något (-6,7% sedan 2015). Utifrån åtgärderna i denna plan förutses denna trend fortsätta.

Om kommunens målsättning om befolkningsökning går i uppfyllelse är det sannolikt att de totala avfallsmängderna ökar medan målen och åtgärderna i denna plan strävar efter att avfallsmängderna ska minska.

Sannolikt kommer mängden förpackningar att fortsätta öka med ökad e-handel, medan mängden returpapper fortsätter att minska i takt med att fler läser nyheter digitalt.

8.2 Behov av nya eller förändrade insamlingssystem

Enligt det förslag som presenterades i slutet på 2021 kommer förpackningar att samlas in fastighetsnära från hushållen senast 1 januari 2026. Kommunen ska sköta insamlingen med ekonomisk ersättning från producenterna. Idag samlas restavfall och matavfall in i olika kärl. Sannolikt kommer insamlingssystemet att behöva bytas ut då även förpackningarna ska samlas in fastighetsnära.

Förslaget ovan presenterar även ett nytt insamlingsystem under kommunalt ansvar i form av lättillgängliga insamlingsplatser som ska vara tillgängliga året runt, insamling av förpackningar i offentliga miljöer samt behov av dels omlastningsstationer för de förpackningar som kommunen samlat in, dels för verksamhetsavfall. De senare omlastningsstationerna ska drivas av producenterna själva. Lämpliga markområden kommer att behövas för båda omlastningsstationerna.

I dagsläget är inte begreppet offentlig miljö definierat tydligt så konsekvenserna av hur detta system behöver byggas ut är oklart idag. Det är även oklart om befintliga återvinningsstationer ska bibehållas, omvandlas till lättillgängliga insamlingsplatser eller tas bort helt.

8.3 Behov av nya eller förändring av anläggningar för att hantera avfall

Miva har fem relativt nya återvinningscentraler i kommunen och även en ny mellanlagringshall på Må. Utifrån trenden med förväntad ökad tillgänglighet och service kan behov av ytterligare insamlingsplatser för återbruk, farligt avfall och grovt avfall finnas framöver.

Örnsköldsviks kommun har inga behandlingsanläggningar för brännbart avfall eller matavfall. Det finns två avfallsförbränningsanläggningar i regionen, en i Umeå och en i Sundsvall, så bedömningen är att någon egen anläggning inte kommer att behövas. En torr rötningsanläggning för biologisk behandling av matavfall finns i Härnösand, så även den behandlingen bedöms inte finnas behov av inom kommunens gränser.

Det saknas behandlingsanläggningar inom regionen för ett antal avfallsslag, exempelvis bygg- och rivningsavfall i fraktionerna glas, plast och gips. Beroende på utvecklingen av transportkostnader kan behov av nya anläggningar för behandling av avfall i närområdet finnas framöver.

Slam från reningsverken samt slam från enskilda avloppsanläggningar har till stor del använts till sluttäckningen av deponin på Må de senaste tio åren. Sluttäckningen blir färdig 2024 och det kan finnas behov av ytor för behandling av slam efter det. Målsättningen är att slamlagunerna för avvattning och frystorkning av slam från enskilda avloppsanläggningar ska avvecklas. Det finns då behov av att större mängder slam kan grovrensas på Må och sedan behandlas på Bodums reningsverk.

Behov av anläggningar i privat regi har inte kommunen någon tydlig bild av idag. Genom den framtida befolkningsökningen kommer även behovet av anläggningar av olika typer för omhändertagande av verksamhetsavfall att finnas och förmodligen att öka (även deponier). Hur behovet kommer att se ut bedöms bero på möjligheter och kostnader för omhändertagande på annan ort, lagstiftning och hur väl Sverige lyckas få till mera cirkulära materialflöden.

8.4 Behov av investeringar och andra ekonomiska resurser

Beroende på många olika frågor kring liggande förslag på ett förändrat producentansvar och ansvar för kommunerna så kommer det att finnas olika behov av ekonomiska resurser.

Förändringen innebär att kommunens ansvar utvidgas avsevärt jämfört med idag, vilket ger kostnader för drift, underhåll, prövning, byggande, markarrenden, personalkostnader mm kring insamlingssystemen. En annan viktig punkt är om befintliga återvinningsstationer ska bibehållas eller tas bort vilket påverkar framtida ekonomi och resurserbehov stort om nya platser ska hittas som inte strider mot detaljplaner och på lämpliga lättillgängliga platser.

PPP (Polluter Pays Principle), som utgår från principen att det är förorenaren som betalar, eller i det här fallet den som sätter en förpackning på marknaden, bör även fortsättningsvis bör vara utgångspunkt i fortsatt nationellt arbete för att öka möjligheten att nå såväl nationella mål som ökade cirkulära materialströmmar. Detta innebär att producenterna ska fortsätta att ansvara för samtliga kostnader kring hanteringen av förpackningarna.

Planens långa period kräver att kommunens berörda verksamheter samplanerar mål- och åtgärdsarbete.

9. Konsekvenser

Konsekvenserna av denna avfallsplan har övergripande redovisats här med avseende på olika perspektiv. Miljökonsekvenserna är en sammanfattande bild av den ingående miljökonsekvensbeskrivningen. För mer information hänvisas till bilaga 7. Konsekvenserna för verksamheterna är även den mycket övergripande då många mål och åtgärder ligger inom ordinarie verksamhet eller utveckling av ordinarie verksamhet samt att avfallsplanen har en potentiellt lång giltighetsperiod och det är svårt att bedöma konsekvenserna på lång sikt.

9.1 Miljökonsekvenser

De mål och åtgärder som föreslås i avfallsplanen bedöms sammantaget medverka till att berörda nationella, regionala och lokala miljömål kan uppfyllas. Avfallsplanens genomförande bedöms inte leda till att relevanta miljö kvalitetsnormer överskrids.

Positiv miljöpåverkan bedöms främst uppstå till följd av åtgärder för att minska avfallsmängderna och öka mängden som materialåtervinns. Det är dock viktigt att säkerställa att de åtgärder och mål som anges i planen rörande informationsinsatser som syftar till förändrade beteenden omsätts i praktiken så att mängden avfall verkligen minskar och att mängden avfall som materialåtervinns och återbrukas ökar.

I avfallsplanen anges ett flertal åtgärder och mål för kommunkoncernens verksamhet och det är viktigt att kommunen föregår med gott exempel när det kommer till exempelvis återbruk, minskat matsvinn och avfallsminimering.

Negativ påverkan bedöms främst kunna uppkomma vid ökat transportbehov, vilket påverkar klimat och luftkvaliteten samt buller. Sammantaget bedöms den negativa påverkan av genomförandet av avfallsplanen vara liten. Sammanfattningsvis kan det fastställas att effekterna av genomförandet av planen i huvudsak är positiva och avfallsplanen bedöms medverka till en ökad hållbarhet vad gäller avfallshanteringen i kommunen.

9.2 Konsekvenser för verksamheterna

Implementeringen av denna avfallsplan får vissa konsekvenser för både organisationens ekonomi samt personal beroende på mål och åtgärd. Hur stora dessa konsekvenser blir är svårt att bedöma då avfallsplanen också kommer att ha en längre potentiell aktualitetsperiod. Utgångspunkten för avfallsplanens mål och åtgärder är att de ska införlivas i respektive verksamhet och därmed också i verksamhetsplanering och budgetberedning. Nedan har ett fåtal av målen kommenterats övergripande.

Mål och åtgärd om att inom kommunkoncernen öka återbruket är viktiga verktyg för att kunna minimera vårt avfall och resursanvändning. Utredningen om hur återbruket inom koncernen ska fungera kräver kunskap om hur det ser ut idag inom hela koncernen samt styrning och beslut om hur vi som ett första steg ska utveckla återbruket internt. Utredningen kommer därför att kräva personella resurser från ett flertal verksamheter. Det behov av åtgärder som uppstår utifrån utredningen kommer vid beslut att komplettera avfallsplanens övriga åtgärder. På samma sätt kräver Mivas arbete för utveckling av återbruket inom geografisk kommun såväl personella resurser som ekonomiska medel för fortsatt arbete.

Införande av en utökad källsortering i samtliga kommunala förvaltningar och bolag kommer att kräva en del personella resurser från Konsult- och serviceförvaltningen genom behovet av inventering och stöd till verksamheterna. Även Bildnings- och Vårdförvaltningen kommer att behöva delta i inventering och åtgärdsarbete kring intern källsortering inom sina lokaler. Åtgärderna, som syftar till att effektivisera källsorteringen för att nå målet om minskade mängder rest- och matavfall ligger också tidigt i implementeringen för att kunna ge effekt under avfallsplanens period.

Arbetet med nedlagda deponier kommer att från tillsynsmyndigheten kräva personella resurser rörande både privata som kommunala deponier. För kommunledningsförvaltningen kommer arbetet med deponierna att kräva både personella resurser som ökad budget för målarbetet och kontrollprogram.

För att kunna uppnå målen krävs också utökad kommunikation, vilket har synliggjorts genom konkreta mål och åtgärder. En samverkan inom koncernen behöver ske men detta har bedömts ligga inom ordinarie verksamhet. Att regelbundet följa upp planen kräver en del personella resurser men detta ger också ett tillfälle för kommunikation till anställda och medborgare. Genom att använda Stratsys minimeras arbetsinsatsen för uppföljning samtidigt som systemet underlättar verksamhetsplanering och resurssättning för mål och åtgärder.

10. Bilageförteckning

Till avfallsplanen finns 8 bilagor som ger ytterligare information. Avfallsplanen och bilagorna finns på www.ornskoldsvik.se.

Bilaga 1: Lokala föreskrifter om avfallshantering för Örnsköldsviks kommun

- Inledande bestämmelser
- Avfall som omfattas av kommunalt ansvar
- Anskaffande, underhåll och skötsel av behållare och annan utrustning
- Hämtningsförhållanden
- Avvikelse från ordinarie hämtning
- Särskilt om avfall under kommunalt ansvar från verksamheter
- Undantagsregler
- Bilaga

Bilaga 2: Nulägesbeskrivning

- Inledning
- Om Örnsköldsviks kommun
- Avfallsförebyggande och återbruk
- Avfall under kommunalt ansvar
- Avfall som omfattas av producentansvar
- Övrigt avfall
- Avfall från kommunal verksamhet

Bilaga 3: Uppföljning av mål och åtgärder i föregående avfallsplan

- Bakgrund och syfte
- Struktur, processer och slutsatser från föregående avfallsplan
- Redovisning av uppföljning av avfallsplanen 2016 – 2020
- Slutsatser

Bilaga 4: Nationella miljö kvalitetsmål, etappmål samt andra relevanta mål, strategier och planer

- Inledning
- FN:s globala hållbarhetsmål
- EU:s avfallshierarki
- EU:s avfallsmål
- Nationella miljö kvalitetsmål och etappmål
- Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program
- Miljö kvalitetsnormer för vatten – havsmiljöförvaltningen

Bilaga 4: Nationella miljö kvalitetsmål, etappmål samt andra relevanta mål, strategier och planer (forts.)

- Regionala miljömål
- Översiktsplan ÖP12
- Fördjupad översiktsplan för centralorten FÖP
- Lokal styrning för ekologisk hållbarhet
- Kommunkoncernens vision och övergripande mål
- Klimatstrategi
- Ekokommun

Bilaga 5: Anläggningar för att förebygga och hantera avfall

- Syfte
- Anläggningar för återbruk och förebyggande av avfall
- Anläggningar för återvinning och bortskaffande av avfall
- Anläggningar för återvinning av förpackningsavfall
- Bilagor

Bilaga 6: Nedlagda deponier

- Bakgrund
- Nuläge
- Organisation
- Tillsyn
- Sammanställning av nedlagda deponier

Bilaga 7: Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

- Icke teknisk sammanfattning
- Inledning
- Avfallsplanen
- Metod för miljöbedömning
- Uppfyllelse av miljö kvalitetsmålen
- Bedömning av betydande miljö aspekter
- Samlad bedömning
- Uppföljning och övervakning
- Referenser

Bilaga 8: Samrådsredogörelse

- Projektorganisation
- Tidplan
- Samrådsförfarande
- Remissvar
- Revidering av renhållningsordning efter samråd